

ДОВІДКА

Про результати моніторингу сформованості мовленнєвої діяльності учнів початкових класів за підсумками II семестру 2023-2024 навчального року

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти», листів Міністерства освіти і науки України від 21.05.2024 №1/8907-24 «Про окремі питання завершення 2023/2024 навчального року в закладах середньої освіти та підготовку до початку нового навчального року», від 12.09.2023 №1/13749-23 «Про Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році», навчальних програм початкової освіти, плану роботи закладу освіти на 2023-2024 навчальний рік, календарно-тематичного планування вчителів початкової школи на II семестр у травні 2024 року адміністрацією закладу був проведений моніторинг сформованості мовленнєвої діяльності учнів 1-4 класів: списування (1-і класи), аудіювання (2-4-і класи), робота з літературним твором (2-4-і класи), діалогічне мовлення (2-і класи), усний твір (2-3-і класи), письмовий твір (4-і класи), диктант (4-і класи).

За висловлюванням Василя Сухомлинського, «головне завдання початкових класів – це навчити дитину вчитися. Навчити її користуватися тим інструментом, без якого їй з кожним роком усе важче й важче оволодівати знаннями, без якого вона стає невстигаючою, нездібною». Питання формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є актуальним і на сьогоднішній день. Актуальність полягає в тому, що формуванню мовленнєвої діяльності надається велике значення, бо воно є основою успішного формування соціально активної, творчої особистості. Мовленнєва змістовна лінія навчання української мови у Державному стандарті початкової ланки освіти й чинній навчальній програмі є основною. Вона передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу.

Одним із найголовніших завдань уроків української мови є формування в учнів умінь, що стосуються різних видів навчальної мовленнєвої діяльності, найголовнішим з яких є вміння висловлювати в доступних для них типах мовлення, передбачених програмою.

Робота з розвитку мовлення молодших школярів включає такі напрями:

- вдосконалення звуковимови учнів і підвищення їхньої мовної культури;
- збагачення, уточнення й активізація словникового запасу молодших школярів;
- вміння вживати слова у властивому для них значенні, користуватися виражальними засобами мови залежно від ситуації і мети висловлювання;
- удосконалення граматичного ладу мовлення учнів;
- оволодіння нормами українського літературного мовлення;

- засвоєння найважливіших етичних правил спілкування;
- послідовно і логічно викладати думки.

Ці напрями роботи з розвитку мовлення становлять основу для формування у молодших школярів мовленнєвої компетентності.

Завдання готувалися та погоджувалися на засіданні методичного об'єднання вчителів початкових класів. Матеріал для проведення моніторингового дослідження було підібрано відповідно до віку учнів та відповідав навчальним програмам. Оцінювання навичок мовленнєвої діяльності відбувалося у 1-4 класах відповідно наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року №813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти».

Важливим видом мовленнєвої діяльності є говоріння. Уміння вести діалог, підтримувати його - одне із найважливіших комунікативних умінь школяра. Формування діалогічних умінь вчителі початкової школи систематично реалізують на уроках української мови. Це позитивно впливає на ефективність роботи з розвитку мовлення загалом, а також на розвиток мислення молодших школярів. Учні 2-х класів були запропоновані теми для діалогів:

- У книжковому магазині.
- Розмова по телефону (Виклик лікаря).
- Краплинка і травинка.
- Мої канікули.
- Знайомство.
- На прогулянці в парку.
- На лижах (ковзанах, санках).
- Подорож весняної краплини.
- Зустріч із Феєю.
- Бесіда з татом.
- Метелик і Квіточка.
- У бібліотеці.
- На спортивній секції.
- У магазині іграшок.
- Улюблений мультфільм.
- Ким я хочу бути.
- Розмова біля годівнички.
- Біля театральної каси.

Дослідженням було охоплено 75 учнів (100%) згідно контингенту 75 учнів. Аналіз результатів показав, що практичні навички, передбачені програмою з діалогічного мовлення в учні 2 класів з навчального предмету «українська мова» в більшості сформовані, а саме:

- складають діалог на задану тему - 72 учні (96%);
- використовують форми мовленнєвого етикету – 63 учнів (84%);

- дотримуються правил спілкування та норм літературної мови – 54 учні (72%);
- обсяг діалогічного мовлення відповідає нормі – 63 учнів (84%).

Результати відображені в таблиці (додається). Всі учні 2-ї класів показали високі результати (вчителі: Левчук Т.І., Фещук Л.І., Старостіна О.В.).

Аудіювання - один із чотирьох видів мовленнєвої діяльності, сутність якого полягає у сприйманні на слух мовлення, його розумінні. Перевірка якості сформованості аудіативних умінь (слухання і розуміння прослуханого) з рідної мови проведена фронтально в 2-4 класах за незнайомими текстами та тестовими завданнями до них:

- 2-х класи за текстом В. Сухомлинського «Камінь»;
- 3-х класи за текстом В. Сухомлинського «Як Наталя у лисиці хитринку купила» (казка);
- 4-х класи за текстом В. Сухомлинського «Говорити без дозволу не можна».

У ході моніторингового дослідження встановлено:

- справилися без помилок – 16 учнів (26%) із 62 (83%) другокласників, які виконували роботу.
- найбільше помилок учні допустили:
 - у 5 завданні – Що сталося із криницею? (12 учнів/19%);
 - у 8 завданні – Встав слово у речення... (22 учнів/35%).
- справилися без помилок – 33 учнів (44%) із 62 (83%) третьокласників, які виконували роботу;
- усі учні (100%) справилися із 1, 3 та 4 завданнями (тестові завдання).
- найбільше помилок учні допустили:
 - у 6 завданні – Встанови послідовність подій у тексті (16 учнів/21%);
 - у 7 завданні – Підкресли речення, яке не зустрічалося у тексті (10 учнів/13%).
- справилися без помилок – 18 учнів (25%) із 73 (85%) четвертокласників, які виконували роботу;
- найбільше помилок учні допустили:
 - у 5 завданні – Чому хлопчик плакав? (написати) (18 учнів/25%);
 - у 6 завданні – Придумай і запиши свій заголовок до твору (13 учнів/18%);
 - у 7 завданні – Встановити послідовність подій (24 учні/33%);
 - у 8 завданні – Як ти вважаєш, яка головна думка твору? (написати) (26 учнів/36%).

Найкращі результати в 4-А, 4-В, 3-А, 2-А та 2-Б класах (вчителі: Савченко С.І., Гулак О.В., Онищук С.А., Левчук Т.І., Фещук Л.І.).

Результати відображені в таблицях (додаються).

Моніторинг уміння складати усний твір перевірявся у всіх учнів 2-3 класів: у 2-х класах – 75 учнів; у 3-х класах – 75 учнів.

Учням були запропоновані теми для складання усного твору:

- 2 класи – «Улюблена пора року» за поданим планом роботи.

- 3 класи – «Обери квітку, яка тобі найбільше сподобалась. Дай відповіді на запитання»: Яку квітку ти вважаєш найкрасивішою? Де ця квітка росте? Коли вона цвіте? Якого кольору у неї пелюстки? Якої форми і які на дотик листки? Яке ставлення до цієї квітки?

Даний вид моніторингу мовленнєвої діяльності дає можливість зробити висновки, що:

- серед учнів 2х класів:
 - висловлювання повноцінне, граматично та стилістично правильне – 47 учнів (63%);
 - учні припускаються поодиноким лексичних неточностей, мовних помилок – 33 учні (44%);
 - порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, добір слів потребує вдосконалення – 18 учнів (24%);
 - висловлювання не становить завершеного тексту, допущено лексичні та граничні помилки – 6 учнів (8%).
- серед учнів 3х класів:
 - створюють повноцінне зв'язне висловлювання – 68 учнів (91%);
 - повно висвітлюють тему – 63 учні (93%);
 - мова відзначається багатством словника, граматичною та стилістичною грамотністю – 63 учні (93%);
 - вдало пов'язують предмет розмови з власним досвідом – 66 учнів (97%);
 - вдало добирають виражальні засоби мови – 53 учні (78%);
 - учні припускаються поодиноким лексичних неточностей, мовних помилок – 10 учнів (57%).

Учні 2-3 класів показали високі результати (вчителі: Левчук Т.І., Фещук Л.І., Старостіна О.В., Онищук С.А., Левицька В.М., Очеретня О.В.). Результати відображені в таблицях (додаються).

Протягом II семестру діагностуванню підлягали також навички монологічного мовлення (робота з літературним твором).

Діагностувальна робота (робота з літературним твором) була комбінована та мала на меті контроль сформованості навичок читання мовчки із тестовими завданнями, розуміння змісту прочитаного, уміння працювати з текстом та виконання творчого завдання на побудову висловлювання власної думки за змістом прочитаного за текстами:

- 2 класи «Мандрівна квітка» за І.Сенченком;
- 3 класи «Горобина» за Г.Демченком;
- 4 класи «Дроворуб і лисиця» Езоп.

Після прослуховування тексту учні письмово виконували завдання на розуміння фактичного змісту сприйнятого на слух тексту, відтворення послідовності подій; встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, визначення теми твору.

У ході моніторингового дослідження виявлено:

- справилися із завданнями без помилок:

- серед 2-х класів – 30 учнів (45%) із 66 (88%) другокласників, які виконували роботу;
 - серед 3-х класів – 23 учнів (33%) із 69 (92%) третьокласників, які виконували роботу;
 - серед 4-х класів – 16 учнів (22%) із 73 (86%) четвертокласників, які виконували роботу.
- найбільше помилок допустили у таких завданнях:
- учні 2-х класів:
 - як звали дівчинку у творі – 15 учнів (23%);
 - придумай свій заголовок. Поясни, чому саме так ти б назвав твір (творче завдання) – 19 учнів (29%).
 - учні 3-х класів:
 - що сталося з горобиною з приходом осені? - 14 учнів (20%);
 - встанови послідовність подій у тексті - 18 учнів (26%);
 - випишіть з тексту розмову ялинки з горобиною – 16 учнів (23%).
 - учні 4-х класів:
 - обери вислів, що найточніше передає головну думку тексту – 18 учнів (25%);
 - запиши відповідну літеру до цифри – 20 учнів (27%);
 - знайди і випиши з твору вислів, у якому висловлено повчальний зміст - 16 учнів (22%);
 - поясни, як ти розумієш зміст вислову «Ніколи не шануватимуть того, хто каже одне, а робить інше» - 30 учнів (41%).

Найкращі результати показали учні 2-А, 3-Б та 4-В класів (вчителі: Гулак О.В., Левицька В.М., Левчук Т.І.). Результати відображені в таблицях (додаються).

Особливо важливим видом мовленнєвої діяльності є письмо. Писемне мовлення молодших школярів полягає у формуванні умінь записувати свої думки, враження, спостереження за подіями оточуючої дійсності. Одним з найпоширеніших шляхів формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови є твір. Приділяючи особливу увагу розвитку усного і писемного мовлення дітей, вчителі постійно розширюють їх життєвий досвід, вчать спостерігати, уявляти, творчо мислити й відчувати, оцінювати й узагальнювати, а потім передавати словом усе побачене, почуте, пережите.

Письмовий твір писали – 69 учнів (79%) 4-х класів (контингент – 87 учнів). Учням була запропонована тема письмового твору «Що таке дружба?». Чи задумувався ти, що таке дружба? Напиши про це твір (6-7 речень) за складеним планом.

Аналіз сформованості писемного монологічного мовлення у 4-х класів показав:

- виконали завдання без помилок – 11 учнів (20%);
- висловлювання повноцінне, граматично та стилістично правильне – у 24 учнів (35%);
- допускають поодинокі лексичні неточності, мовні помилки – у 24 учнів (35%);

- порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, добір слів потребує вдосконалення – у 16 учнів (23%);
- висловлювання не становить завершеного тексту, допускають лексичні та граматичні помилки – у 26 учнів (38%).

Найкращі результати показали учні 4-А та 4-Г класів (вчителі: Савченко С.І., Белкіна Т.Я.). Результати відображені в таблиці (додається).

При оцінюванні списаного тексту в 1-х класах педагоги брали до уваги грамотність, каліграфію (форма, розмір, нахил, поєднання букв) і культуру оформлення письмової роботи (дотримання учнем гігієнічних правил). Контроль уміння і навичок списування було проведено серед учнів 1х класів за текстом «Прогулянка» (26 слів).

Виконували роботу – 88 учнів (92% контингенту учнів 1х класів). У ході моніторингового дослідження виявлено, що:

- не допусти помилок при списуванні – 27 учнів (31%);
- не справилися з роботою – 2 учні (2%), по одному учню із 1-Б (Лещенко М.) та 1-Г класів (Науменко Б.) (вчителі: Коваль Н.Г., Гонтарук Я.І.).

Результати відображені в таблиці (додається).

З метою перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності була проведена діагностувальна підсумкова робота з української мови (диктант) для учнів 4-х класів.

У ході моніторингового дослідження виявлено, що написали диктант без помилок – 18 учнів (22%) із 81 (94%) четвертокласників, які виконували роботу. Учні допустили типові помилки:

- логопедичні помилки – 10 учнів (12%);
- пропуск та заміна букв, слів – 39 учнів (48%);
- виправлення – 30 учнів (37%);
- правопис різних частин мови із часткою «НЕ» – 10 учнів (12%);
- написання іменників з прийменниками – 15 учнів (19%);
- правопис займенників – 17 учнів (21%);
- розділові знаки у реченнях із однорідними членами речення – 19/23%.

Найкраще справилися учні 4-В класу (вчитель Гулак О.В.).

Зведена таблиця результатів мовленнєвої діяльності

№	Клас	К-ть учнів у класі	Види мовленнєвої діяльності															
			Аудіювання		Письмовий твір		Робота з літературним твором		Усний твір		Діалог		Списування		Диктант			
			Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок	Виконували роботу	Без помилок		
1	1-А	25													22	8		
2	1-Б	24													19	6		
3	1-В	24													24	7		
4	1-Г	23													23	6		
5	2-А	22	21	5			22	12	22	16	22	22						
6	2-Б	29	24	8			24	8	28	15	28	26						
7	2-В	25	17	3			20	10	25	16	25	24						
8	3-А	29	27	17			29	8	29	27								
9	3-Б	22	15	7			21	7	22	20								
10	3-В	24	20	9			19	8	24	21								
11	4-А	20	18	5	17	4	15	2									19	2
12	4-Б	25	19	4	19	6	20	4									24	6
13	4-В	21	17	5	17	1	20	7									20	6
14	4-Г	20	19	4	16	-	18	3									18	4

Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є надважливою для становлення активної, творчої та комунікабельної особистості. Учні не бояться висловлювати власну думку; складають тексти, дають розгорнуті відповіді на питання. Учні оволоділи вміннями комунікувати українською мовою.

Рекомендації вчителям початкової школи:

- забезпечувати сприятливі умови для невимушеного спілкування;

- застосовувати діалогічні і дискусійні форми навчання;
- надавати можливості для самостійної творчої діяльності учнів;
- використовувати ігрові, інтерактивні вправи для мовного розвитку.

Заступник директора

Оксана САПОЖНИК